

سوال نمبر ۱۱ -

"بابا فرید - اخلاقیات کا پیغام"

تعارف:

بابا فرید پنجابی زبان کے معلوم نامی باکندہ شاعر
ہیں جنہوں نے شاعری کی بنیاد کے دو دوڑے موضوعات
پیش کیے: پہلا اسلام کی تبلیغ کے ذریعہ اخلاقیات کا درس
انہوں نے اپنی شاعری کے ذریعہ انسان دوستی، شرافت، عزت و کبر،
عاجزی و انکساری، نفس و کماور کے موضوعات کے مل گئی
ہے۔

بابا فرید گنج شکر پنجابی زبان و ادب کے مڑھلے شاعر
ہیں۔ اوکھٹان کے نیرے ان مقصد کو کھٹوال دوج ۱۱۵۵ھ
جمال الدین سلیمان کاغزجی مڑھلی تعلیم والہ محترمہ فرسہ
بی بی کوٹوں حاصل کیتی۔ اوکھو صیاد رام کا مشورہ سلسلہ چشتیہ
جسج شامل ہوئے۔ انہوں نے شاعرانہ ملامت "شکوے فریدی" اخلاقی
وچار دار چار لے۔ عرضن شکوے فریدی جسج بابا فریدی
روحانی کے باطنی ترویج لکھی لوکان دی اصلاح کیتی ہے۔

51 بابا فرید دی شاعری — اخلاقیات دا پیغام

بابا فرید نے اپنی زندگی و ابتدائی مراحل میں
خواجہ مخنبر کاٹی دی پھر کئی سلسلہ و سلسلہ و سلسلہ
اس دی وجہ توں خواجہ مخنبر کاٹی نے انہاں دی روحانی
تے باطنی تربیت یعنی - الہودج لے کہ بابا فرید دی شاعری و سچ
تے نیراں لوکاں دی اصلاح کیتی -

ان غور تے تکر دی بندیاں -

بابا فرید دی شاعری و سچ عاجزی تے انکساری
ہو دیاں ڈے مثالوں موجود ہیں - اخلاقیات دا سب توں وڈا
اصول اللہ لے کہ انسان اپنی آرزو، غور تے اپنا خون و سچ
کریے - کیونکہ اللہ تعالیٰ دی غور و تکر توں ناپسند کیتا ہے -

قرآن پاک و سچ ارشاد اے :-

ترجمہ:

رضی عنہم انہ آرزو آرزو تے نہ صلح، کیوں کہ نہ تے
توں رضی توں یغاور سلطاناں میں تے نہ ای
پھاٹاں دی لیندی تے ایڑ سلطاناں میں -

اسی لہجے بابا فرید نے اپنی شاعری دے و سچ اس دا ذکر
کیتا ہے دنیا دے ہر مرتب و سچ شریک دی ہر وقت لہجے
کئی اے اسی طرح اسلام و سچ بھی شریک توں کئی قرار

دیکھتے -

فرید میں نون منج کرنگی کرنگی
بھرے خزانے رب دے جو بھادے سولہ

نونا اپنی ذات دی نئی:

یابا فرید اپنی ہا مہونی شاعر سن جس دی وجہ توں
انہاں دی شاعری حوج قواد دی محبت دا عکس وی نظر آندا ہے
الہ اس دا ثبوت الہیہ کہ انہاں نے اپنی ذات دی نئی کر کے
اُن اس نردگ و بہتر دی ذات دی محبت اترے دل حوج
سماٹی لہجے - انہاں نے آکھیا کہ میرے گناہ سب
زیادہ سن جس دی وجہ توں میرا من سیاہ ہو گیا پھر کوئی
سمجھ رہے نیں کہ میں کوئی درویش آں -

فرید کالے مینڈے کپڑے، کالا مینڈا ویس
نناں بھر پامیں بھران، لوں ایس درویش

نونا سپائی داد رس:

دن داد ابر مزیب سچ بولنے دی نصیب کردا ہے
اللہ تعالیٰ نے ایسی پیغام ایشے ہوئی توں دتا ہے تے ہونیا دے وی
اپنی شاعری حوج سپائی دا پیغام لوکاں تک پہنچا کے

کہوں ہے اگر لوگ اس سے عمل کرنا شروع کریں تو انسانوں
دنیا و آخرت دونوں جہانوں میں کامیابی ملے گی۔

۷ بولے سچ و صرم جھوٹا نہ بولے
جو نرد سے وارہ مریداں بولے

۸ صبر و استقامت دادرسی :-

اسلام دین صبر و استقامت اختیار کرنے والوں
کو دیا گیا ہے کہ لوگ رسولی رحمتوں اپنی
رضائے سمجھنے میں سے اس سے خوش ہیں۔ اللہ تعالیٰ نے وحی
قرآن و حج اس دافتر کیا ہے کہ ہرگز نہ دے اور اللہ تعالیٰ
نے دوست ہیں۔

۹ بابا فرماتے ہیں لوگوں کو ہر آزمائش
میں برداشت کرنے کی صبر و استقامت اختیار کرنے دادرسی
دے گا۔

۱۰ رکوع سکھو لکھو کھڈا بائی بی
دیکھ ہرانی بو پڑی لہ نہ سائی بی

(۷) برداشت سے حسن سلوک داینام:

یا ایضا بڑے سلوک داینام میں دی جانے والی برداشت
سے حسن سلوک داینام میں دیکھتے ہیں۔

اللہ تعالیٰ نے قرآن پاک میں جو احکام فرمائے ہیں
انہیں پوری جان دالے لو گانوں میں ان
والے احکاموں میں دالے اللہ تعالیٰ نے بڑے ہیستے ہیں

(۷) عاجزی سے انکساری:

عاجزی اللہ تعالیٰ میں بڑی ہیستے ہے۔ اس سے علان
ساتھ ہی پان میں اللہ تعالیٰ میں ہیستے ہیستے ہیستے
سے انکساری نال نزاری ہیستے ہیستے ہیستے ہیستے
انسان ہیستے ہیستے ہیستے ہیستے ہیستے ہیستے
ہیستے ہیستے ہیستے ہیستے ہیستے ہیستے ہیستے

۷ مزید تقویٰ ہوا ہیستے
جے ساتھی لوگ ہیستے ہیستے

(۷) لالچتہ و عین صفت:

صاف ہیستے ہیستے ہیستے ہیستے ہیستے ہیستے
دنیادار ہیستے ہیستے ہیستے ہیستے ہیستے ہیستے

برائی کر لیندا۔ اس لہجے بابا فرید نے لوگان توں اس
برائی توں بچن دا پیغام دتا ہے۔

۷ سادے ترے من و پیری چلے پانی ان
آپو بندہ دنی ورج و تیا سون بنی

(vii) موت دی نکر:-

موت اک احتسابی عمل ہے۔ موت برحق
لے تہہ سیرتے آئی ہے۔ پیر پیران توں لے کے علم لوگان تک
کوئی وی اس توں بچ نہیں سکدا۔

اس لہجے بابا فرید نے تالید لہجے لے کے انسان توں
اپنی صیاتی ورج موت دی فکر کرنی چاہدی ہے تاکہ او
اللہ تعالیٰ توں رافقی کر سکے کہ اے جہاں ورج کا صیاب ہو سکے

شکلی گل:-

بابا فرید نے صرف ہوشی نے ولی سن بلکہ ان
وڈے شاعر نے فکر وی سن۔ انہاں دی شاعری ورج
اخلاقیات دا پیغام لہدا ہے۔

بقول ڈاکٹر عبدالغفران سید:-

”بابا فرید نے افلاک توں سوارن لہجے تہہ اُردار
توں پناہ دی وی کو شش لہجے لے۔ انہاں

دائر طریقہ پر مومن نے کافر کے دل کو
موت لکھا ہے۔

سوال نمبر 4 :

صنیر نیازی — اسلوب کے حوالے نال
دکھراشاعر

تعارف:

صنیر نیازی نامور اردو کے پنجابی شاعر سن۔
انہوں نے اپنی شاعری کے درج و کچھ کے معرمان، علامتی
تشبیہ کے استعاران اور ناول لکھا ہے۔ جدید پنجابی شاعری
کی آواز ابھرا ہے۔ او ایف ایف ایف شاعرانوں کو
شاعری کے نئے نئے اہم و اہم استعاران اور ناول،
مقصدیت پسندی، ہومینان رائے کے جدت پسندی اور کوارڈ
لکھا ہے۔

صنیر نیازی 1928 میں فتح محمد خان کے گھر
سوشل ریور وچ تھے۔ انہوں نے شاعری و کوارڈ
افتخار لکھا ہے اور 2007ء میں قاتل صفتی نال حاصل۔

۱) اعیانیت دی شاعری :-

اعیانیت "سرائی شاعری" دی اک قسم ہے۔
اس وچ کج اشارے دتے جانکے جنہاں تے پُرسوں والا
انہاں اشاریاں دی مدد توں موضوع دا ڈونگھل سناہ کرنا
ہے۔

منیر نیازی نے اپنی شاعری وچ ڈرتے فوہ دیاں
علامتاں سا صاف شری دے درتیاں صفت لوکاں لئی ورتیاں
سں۔ انہاں تے برکھنر دی تقسیم دے حالات توں اس طرح
بیان کیا ہے۔

۳ گھر دیاں کندھاں اُتے دِس جھٹاں لال پھوار دیاں
آدھی راتنی بوجے لھڑاں، ڈپٹیاں چٹیاں مار دیاں

(ii) کلام وچ مقصدیت پسندی :-

منیر نیازی ایک بامعنی زندگی گزاراں داسی
دینے سں تے تاکید کر دتے سں کہ انسان توں اپنی زندگی
نوں بامقصد گزارناں چاہیے۔

۳ آج حادثن وی ایوے لنگھیاں، کوئی سوئی عم لہڑیو یا
پوریا ولوں جز صبا سورج، دچم آن کھلویا

(iii) کلام وچ لوک شاعری دارنگہ:-

صنیر نیازی نے لوک شاعری دارنگہ دی اجاگر
کیا ہے کہ - اس دا مطلب ہے کہ انسان نے عام لوکان دی
ترجمانی وی اپنی شاعری وچ کیا ہے

۷ دوپنراناں دے
ساڈے لئے غم ای نہیں ملے
دکھی ونڈے پاراں دے

نیا کلام وچ صوفیانہ احساس:-

صنیر نیازی دی شاعری وچ صوفیانہ احساس
وی لکھا ہے۔ اڈا کائنات تے ظلم دی نینیا زور ملے انسان
نے شاعری لوکان دی بے حس و نون اس طرح بیان لکھا ہے

۷ اپنے ہی ڈرتوں جڑے ہوئے نس
اب دو بے حس نال، نیردے معان

(۷) رومانیت دارنگہ:-

صنیر نیازی کول رومانیت وی بچ ڈھنڈی لے
کہوں بے رومانیت دے بیان لئی او اوستان نوں دکھ اول اشخ
تے بھر کھلا رومانیت پیدا کیا ہے۔

۷
مکرمہ اہل قلب دا
تہ جان و دلی اگہ
بدل صیت و ساکھ دا
اسی زری دال

(vi) نرگس پسندی و التویلا انداز:

نرگس پسند اس شخصیت نوں آکھیا جاندا
جسری اپنے آپ اتے عاشق سوئے اپنے آپ نوں جھوٹ
سمجھ

صنہر نیازی کول اجتماعی نرگس دی مثال داریا لکھا
اے۔ انہار نے اسٹان دوسری دارفوروی نظم جج شامل لکھا اے

۷
ایڈیاں دردی اگھاں دے وچ
پنھو بھرن نہ دیواں
وس چلتے اسیں جیاں وچ
کسے نوں مرن نہ دیواں

(vii) شہری ثقافت دا بیان :-

صنہر نیازی دی شاعری وچ شہری زندگی
دا ذکر مختلف حوالیاں نال ملدا اے۔ انہار نے نظمیاں وچ اس دا
اظہار لکھا اے کہ او شہری زندگی نوں دوسری شخصیاں دا شہری

دیباہ ورتاریاں توہ خوش نہیں سن - بشری زندگی دوج زندگ
تے لکھن سراطہ سن

ے لوں اسمان دی چپ توں ڈرے انخ ای رولا پاندے سن
قلیاں رسن توں اودہ وی سارے ساڈے ای وانڈ
گھبراندے سن

(viii) اقلابے و احساس :-

اقلابے توں مراد تھیاجی اے کہ انسان بھوم تے

جنم دوج رسن دے باوجود تھاکے - اہل دوج مادہ بشری

دے دور دوج معروضیت دی وجہ توں بے حسنی نے جنم لیا اے

اے دوجے و احساس تے غمخواری اے مافی واقعہ بن کے اے

لیا اے -

ے پارصرے بھلاؤن نہیں ایتھے، بحر زمین و پیاڑ
اسان کسے دن سارے ملے تے سرائے گے یلغار

مندی مل :-

صنیر نیازی اپنے ہم عصران توں دھری شاعری کر تھیں

انہاں نے ڈرتے خوف دیباہ علامت معاشرے دے درتہ ۲۰۲۰

لوکھن ای درتہاں سن

بقول بازار قدسیہ :-

صنیر نیازی دھی شاعری ڈرتے خوف دی شاعری

نہیں اے - انہاں نے علامت نگاری توں سوئیر اے لیا اے